

ВІДГУК

офіційного опонента Бескорсої Олени Сергійвни,
кандидата педагогічних наук, доцента, на дисертацію Олішевич
Віолетти Миколаївни „Формування полікультурної компетентності
майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність досліджуваної проблеми не викликає жодних сумнівів, оскільки інтеграція України в світове співтовариство та розвиток міжнародних відносин актуалізували вивчення іноземних мов. Із виникненням потреби в удосконаленні іншомовної комунікативної компетентності молодого покоління з'явився попит на учителів іноземних мов, які досконало володіють іншомовною лінгвістичною та комунікативною компетентністю та здатні здійснювати ефективну міжкультурну взаємодію у процесі професійної діяльності.

Актуальність дисертаційної роботи також підсилено за рахунок посилань на законодавчі документи, як-от: Закон України „Про вищу освіту”, „Концепція розвитку англійської мови в університетах”, „Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”, документ Європейської комісії „Європейська рамка дій щодо збереження культурної спадщини” тощо. У цих документах наголошено на необхідності розбудови міжкультурного діалогу між представниками різних етнічних груп, підтримки культурного різноманіття та глибшого осягнення людиною власної культури.

Можемо вважати, що тема дисертаційної роботи Олішевич Віолетти Миколаївни, метою якої є теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки, є актуальною і своєчасною.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного

педагогічного університету імені Г. С. Сковороди „Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів” (ДР № 0111U008876).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків.

Представлені в дисертаційній роботі В. М. Олішевич наукові положення та висновки є належним чином визначені та обґрунтовані. Слід зазначити, що науково коректно сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, вони взаємопов'язані і відповідають темі роботи. Завдання визначені послідовно та є вирішеними в ході проведення дослідження.

З огляду на поставлені завдання можемо стверджувати, що вибір методів наукового дослідження є виваженим, зокрема теоретичні методи, які уможливили аналіз науково-методичної літератури, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження, теоретичне обґрунтування проблеми розробки технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; емпіричні методи для з'ясування ефективності розробленої технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на основі розробленого діагностичного інструментарію. Результати педагогічного експерименту піддано якісному і кількісному статистичному аналізу, що підтверджують значущість і доцільність технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Серед положень та висновків, що характеризуються науковою новизною, слід виокремити такі: *вперше* науково обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено педагогічну технологію формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; технологію структуровано у чотири компоненти (теоретико-концептуальний, змістовий, процесуальний і рефлексивний) та подано у вигляді трьох етапів: мотиваційно-ціннісний, операційно-пізнавальний, результативно-оцінювальний; визначено умови ефективності реалізації технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов: забезпечення інтеграції полікультурного контексту в зміст програмного

матеріалу навчальних дисциплін фахової спрямованості; забезпечення взаємозв'язку аудиторної та позааудиторної діяльності у процесі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; використання сучасних педагогічних технологій для опанування майбутніми вчителями загальнокультурних цінностей взаємодії в полікультурному середовищі.

Достовірність й обґрунтованість результатів наукового дослідження забезпечені детально відібраною й опрацьованою джерельною базою роботи (385 найменувань, близько 70-ти з яких є іншомовними). Достовірність наукових положень і висновків дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на науково-практичних конференціях різного рівня, а також на інших науково-комунікаційних заходах.

Аналіз змісту дисертаційної роботи. Вважаємо, що структура дисертаційної роботи, яка містить вступ, два розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел і додатки, комплексно розкриває її зміст, відзначається інформаційною насиченістю та аргументованістю зроблених висновків.

Логіка першого розділу дисертації „Теоретико-методологічні основи дослідження полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов” зумовлена необхідністю аналізу проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у сучасній педагогічній науці, визначення змісту та структури поняття полікультурної компетентності та теоретичного обґрунтування технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. На початку розділу авторка дуже слушно звертається до аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців задля визначення теоретико-методологічної основи дослідження, яку складають такі підходи: компетентнісний, поліпарадигмальний, особистісно-діяльнісний, культурологічний, лінгвокраїнознавчий та системний.

На позитивну оцінку також заслуговує уточнене поняття „полікультурна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови”, яке було здійснено на підставі загальнонаукового розуміння поняття компетентність, а також на підставі аналізу широкого кола таких дотичних понять, як „полікультурність”, „мультикультуралім”, „інтеркультурна комунікація” та „рос-культурна комунікація” тощо. Усе це дозволило В. М. Олішевич до змісту полікультурної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов додати систему полікультурних якостей, соціальних норм і правил поведінки як структурантів цієї інтегративної характеристики та визначити, що формування означеного феномену має відбуватися у процесі професійної мовної підготовки через ознайомлення з культурою інших народів за принципом діалогу культур та в умовах неперервної комунікативної практики. Заслуговує на увагу виокремлення дисертантою у структурі полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов когнітивного, мотиваційно-ціннісного, комунікативно-діяльнісного та особистісно-рефлексивного компонентів.

Здійснений авторкою докладний теоретичний аналіз змісту та структури полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов дозволив теоретично обґрунтувати педагогічну технологію формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки, що системно презентує логіку формувального впливу; визначити педагогічні умови забезпечення ефективності розробленої технології.

Особливої уваги варто є експериментальна перевірка технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки, якій присвячено другий розділ дисертаційної роботи „Експериментальна перевірка технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки” і яка відбувалася у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. На контролльному етапі авторкою вдало підібрано діагностичний інструментарій, який дозволив об’єктивно визначити

рівні сформованості полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на основі визначених критеріїв та показників сформованості полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов (гностичний, афективний, прагматичний, рефлексивний) та розробити програму проведення формувального етапу експерименту.

Реалізація технології формування полікультурної компетентності відбувалася диференційовано за такими етапами: мотиваційно-ціnnісний, операційно-пізнавальний та результативно-оцінювальний, у той час як впровадження кожної з трьох педагогічних умов, відбувалося комплексно на усіх етапах технології. Нашу увагу привернуло запровадження методу контентно-мовного інтегрованого навчання, сутність якого полягає в інтегруванні соціокультурного контенту у зміст навчальних дисциплін фахової підготовки, що сприяє глибшому усвідомленню іншомовної культури та спонукає до глибшого усвідомлення власної культури, а відтак цей метод відіграє важливу роль у побудові освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців за принципом діалогу культур.

Якісний, кількісний і статистичний аналіз даних, отриманих під час проведення контролального експерименту, дає змогу зробити обґрунтовані висновки, щодо ефективності розробленої технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки.

Матеріали Додатків суттєво підвищують практичну цінність отриманих результатів дослідження та дозволяють представити їх більш комплексно.

Висновки в дисертації стисло й чітко відображують основні положення теоретико-експериментального дослідження.

Автореферат дисертації адекватно відтворює зміст і результати виконаної дослідницької роботи.

Зауваження та рекомендації. Загалом, позитивно оцінюючи дослідження В. М. Олішевич, уважаємо за необхідне висловити кілька

зауважень, що носять дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації:

1. Наведені в дисертаційній роботі результати наукових розвідок науковців (п. 1.1) не завжди супроводжуються аналізом та представленням авторської оцінки у контексті дослідження.

2. У дисертації достатньо широко представлено аналіз зарубіжного досвіду для уточнення змісту поняття „полікультурної компетентності”. На нашу думку, робота тільки виграла б, якби авторка більше уваги приділила дослідженням зарубіжних науковців, що стосуються підготовки майбутніх учителів іноземних мов загалом та зокрема формування їхньої полікультурної компетентності.

3. Авторкою наголошено, що першою умовою забезпечення ефективності реалізації розробленої технології є інтегрування соціокультурного контенту у зміст фахових дисциплін підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Проте детальне вивчення роботи підтвердило недостатність наведених прикладів. Варто було б надати більш детальний методичний супровід дисциплін із авторськими напрацюваннями, який може бути розміщений у додатках.

4. У п. 2.2, присвяченому реалізації технології формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, зазначено, що на результативно-оцінювальному етапі для спостереження за динамікою результатів формування полікультурної компетентності студенти мали укладати власні портфоліо. На нашу думку, варто було б конкретно зазначити, як саме метод „портфоліо” впливув на формування рефлексивного компонента полікультурної компетентності.

5. Другий розділ роботи певним чином переобтяжений ілюстративно-демонстраційними матеріалами (діаграмами). Деякі з них раціонально було би перенести в додатки або об'єднати, що уможливило би більш концентровано сприймати текст розділу, де подаються результати проведення експериментальної роботи.

Водночас, наведені рекомендації і зауваження не знижують значущості проведеного Віолеттою Миколаївною Олішевич дослідження.

Зважаючи на актуальність виконаної дослідної роботи, наукову новизну одержаних результатів, обґрунтованість висновків і рекомендацій, їх практичну цінність для вітчизняних закладів вищої освіти, уважаємо, що дисертаційна робота „Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” відповідає пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), що дає підстави для присудження Олішевич Віолетті Миколаївні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
Державного вищого навчального закладу
„Донбаський державний педагогічний університет”

О. С. Бескорса

Підпис О. С. Бескорсої засвідчує:

Начальник відділу кадрів

Є. С. Сілін

